

HERBERT TINGSTEN:

Stora och små stater

I Nordens Frihets debatt om förhållandet mellan stora och små stater, som professor Eli F. Heckscher inledde med en artikel i nr 6, har professor Herbert Tingsten i dag ordet.

Frågan om förhållandet mellan stormakter och småstater var en huvudlinje i debatten kring Nationernas förbund mellan världskrigen. De små staterna, och alldeles särskilt de s. k. ex-neutrala, identifierade gärna makt- och intressopolitik med stormaktspolitik, under det att de mindre staterna ansågs representera rätten och lojaliteten mot förbundsakten. En viss sanning låg utan tvivel i denna så ofta överdrivet och tanklöst hävda uppfattning. Farliga konflikter voro icke möjliga utan att stora makter voro engagerade och dessa kommo därför att framstå som de ytterst ansvariga, även då deras "skuld" endast bestod i bristande vilja eller förmåga att hejda aggressiva småstatsaktioner. Stormakter hade utformat frederna efter första världskriget, och de orättvisor och svagheter, som dessa inneburo eller ansågs innebära, ledde till kritik mot de ledande segermakterna. Härtill kom, särskilt mot slutet av mellankrigsperioden, att de många småstater, som voro nöjda med sina gränser och blott önskade fred och lugn, krävde, att förbundets starkaste stater skulle ingripa, då freden och lugnet hotades. Då Japan överföll Kina och Italien Abessinien, begärde man i Sverige fast handling, främst från Englands sida; själv kunde man uppenbarligen inte göra några insatser av betydelse. Englands kompromisspolitik ställdes i motsättning till de rättens grundsatser, som småstaterna talade om men icke kunde tillämpa. Kort sagt: världens olycka ansågs bero på de mäktiga, och man klarlade icke alltid för sig, att de smås rättfärdighet kunde glöda endast på grund av den relativa frånvaron av frästelser.

Inom Nationernas förbund uttrade sig kritiken av stormakternas ställning och politik i krav på reformer av förbundets organisation. De ständiga fördringarna på en demokratisering av förbundet gingo väsentligen ut på tre ting: begränsning av antalet fasta platser i förbundets råd, begränsning av rådets storlek överhuvud, ökning av förbunds församlingens inflytande på rådets beaktad. Alla dessa krav syftade till att stärka småstaterna i förhållande till stormakterna; rådet, som i och för sig tenderade till att vara ett stormaktsorgan, skulle bli detta i minsta möjliga grad, dess auktoritet skulle beskäras genom att det bleve litet i jämförelse med församlingen, vars styrka uppfattades som en mätare av de små staternas inflytande och därmed av rättsprincipens möjlighet att göra sig gällande. Här skall icke bestridas, att flera av de förslag, som framfördes i angiven riktning, icke minst från nordiskt håll, voro både tilltalande och genomförbara. Men alltför ofta synes man med ett verkligt demokratiskt folkförbund ha menat ett sådant förbund, i vilket staterna voro praktiskt taget likställda. I den offentliga debatten togs icke tillräcklig hänsyn därtill, att en dylik likställighet både praktiskt-politiskt och principiellt skulle varit en absurditet. Praktiskt-politiskt, därför att de stora makterna icke kunde väntas böja sig för småstaternas röster, principiellt, därför att regeln en stat — en röst skulle ha betydtt motsatsen till demokrati.

Om det nya förbund vi räkna med skall bli starkt och effektivt — samtidigt som det verkar för allmänna rätts- och frihetsidéer — får det alltså icke bli demokratiskt i den falska mening, som uppstår vid personlighetsprincipens oreflekterade tillämpning på statslivet. Man bör icke försöka att göra Nicaragua lika inflytelserikt som Förenta staterna eller ens att ge en nordisk statsgrupp samma makt som England. Men det vore lika orimligt att fördela röster i förbundet efter staternas folkmängd, att ge Kina tio gånger så många röster som England eller tre gånger så många som USA. Vill man komma till ett resultat är det, såvitt jag förstår, nödvändigt att för närvarande överge tanken även på en följdriktig tillämpning av den inomstatliga demokratiens principer på internationella förhållanden. Det enda möjliga är att anknyta till äldre former för fördelningen av makten inom staten. Man får arbeta med de vaga grundsatser om betydelse inom samhället, om representation för skilda intressen osv., som kännetecknade den fördemokratiska staten. Att nu systematiskt söka tillämpa demokratiens metoder på ett nytt folkförbund är lika orimligt som det hade va-

rit att införa allmän rösträtt och vad därtill hör i en medeltida europeisk stat. Demokratien i världen måste bli ett sent stadium i en internationell organisations utveckling; det går icke, lika litet som i den enskilda staten, att undslippa ett långt skede av förberedelse och mögnad.

Med detta är redan sagt, att varje försök att på några rader angiva, hur maktfördelningen inom ett nytt folkförbund bör vara beskaffad, synes mig meningslöst. Prof. Heckschers förslag om en världsrepresentation efter i huvudsak samma principer som det amerikanska systemet är tänkvärt, men det präglas enligt min mening alltför mycket av en i och för sig tilltalande demokratisk doktrinarism. Den väsentliga förutsättningen för ett folkförbund, som med framgång arbetar på en fred i frihetens hägn, synes mig vara att det står under den fasta ledningen av stormakter, som genom sina traditioner av tolerans, rätt och humanitet äro värdiga och genom sin styrka kapabla att organisera världen. Endast steg för steg kan den reala jämlikhet folken emellan uppstå, som är förutsättningen för en internationell demokrati.

Finlands rätt

(Forts. fr. sid. 1.)

försitet" att icke fara illa med Finland; vi liksom bedja ibland om nåd för Finland. Ryssarna känna sig till äventyrs, i den mån de lyssna på oss, icke trakterade av detta språk. Även Hitler har kallats generös av slavsjälär. Det är, som om vi icke trodde dessa ryssar om att förstå något annat talesätt än slavens inför den råa tyrannen! Låt oss, när det sker, yttra oss på ett värdigare sätt, så bevisa vi Ryssland större heder. Låt oss alltid bekänna oss till rätten; det anstår ett litet folk. Ryssland har rätt till Fjärrkarelen; detta besinnades ej av den finska chauvinismen. Finland har däremot rätt till Hangö och till Viborg, ty det är finska städer, byggda och bebodda av finnar. Finland har likaledes rätt att styra och ställa utan intrång i sitt eget land. Ingen tvekan kan för oss råda om denna Finlands rätt. Finland har gjort missgrepp — har icke Ryssland gjort några? Det har tyvärr sagts grova dumheter; vi förneka icke heller, att stortalig propaganda fick understöd från somliga håll i vårt eget land. Men för solidaritet med berättigade finska förhoppningar behöva vi aldrig skämmas. Ännu i juli 1941 kunde Nordens Frihet tolka en ganska allmän svensk "innerlig förhoppning" om "ett återställande av Finlands sargade gräns". Ytterligare ett ord från senare år må vittna om en djupt grundad finsk och svensk syn: "i ett Europa, där makten i någon mån skall tjäna rätten och rättvisan — oavsett nationens storleksordning och just i Atlantdeklarationens anda — kan det finska Karelen och det gamla västerländska fästet Viborgs inkorporering i Ryssland aldrig försvaras". (Nordens Frihet juni 1942.) Det vore alltså en upprörande nordisk tragedi, om något sådant som detta trots allt skulle behöva ske.

Det arbetsamma och duktiga Finland har icke gjort sig förtjänt av att stå i straffklass. Utan det tidigare provocerade ryska angreppet hade det aldrig kommit bland angräparstaterna.

Ingen må förtänka finnarerna, om de noga pröva fredsvillkoren och villkoren för vapenstillstånd. De skulle sannolikt göra ett förtvivlat

motstånd hellre än att gå med på något, som kunde vara liktydigt med nationell undergång.

I den mån det bleve påkallat, borde Sverige vara villigt att på ena eller andra sättet medverka vid en avveckling av den ödesdigra tysk-finska alliansen. Vi synas vara skyldiga Finland någon hjälp, eftersom vi omöjligt kunna fränsäga oss vår del i ansvaret för tillkomsten och utvecklingen av denna allians och därmed även för den tragiska förvanskningen av Finlands goda sak.

Men kanske ha vi överhuvud ingen möjlighet att göra någon insats. Kanske finns det inte heller någon levande gnista av en nordisk tanke kvar i vårt bröst...

I samband med de civila invasionsförberedelserna i Danmark kan nämnas de stora planer för mötande av luftangrepp, som det danska luftvärdet umgås med. Man får en uppfattning av dessa planers omfattning genom en artikel i "Dansk Luftvärns Blad", författad av ledaren för statens civila luftvärn, vice polischefen Arthur Dahl. Artikelförfattaren framlägger några synpunkter på den frivilliga insatsen i luftskyddsarbetet och lämnar i anslutning här till det uppsedeväckande meddelandet, att luftskyddsledningen icke räknar med att i en kritisk situation kunna klara uppgifterna utan att skrida till en fullständig mobilisering av alla arbetsföra personer — såväl kvinnor som män.

*

En plan för bespising av en kvarts miljon köpenhammare ingår också i förberedelserna för att möta en invasion och luftangrepp i större skala. Planen är utarbetad av de kommunala myndigheterna i Köpenhamn och har godkänts av inrikesministeriet. Även andra städer ha utarbetat liknande utspisningsplaner, bl. a. Esbjerg, som står fullt rustat att bespisa 12,000 människor.

*

En viktig inkomstkälla för den finska staten är omsättningsskatten, vilken infördes 1941. Nämda är steg uppåt från 1.100 milj. mark, men då skatteprocenten året därpå höjdes något och då prisnivån stegrades växte avkastningen betydligt. År 1942 erhöles 3.500 milj. mark och år 1943 nära 4.000 milj. mark genom denna skatt.